

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ/MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Posudek vedoucího práce/oponenta

Autor práce: Zdeněk Hartman
Název práce: Spor o povahu kapitálu
Autor posudku: doc. Ing. Josef Vlček, CSc.
Návrh klasifikace práce: *dobře*

Základní charakteristika práce.

Předmětem práce jsou názory na ekonomickou teorii hodnoty prezentované prostřednictvím tzv. sporu dvou Cambridgí o kapitál. Horizont výkladu v druhé části práce představuje hledání „skříňky nástrojů“, tj. technik vhodných pro řešení problémů socialistické ekonomiky v 50. a 60. letech 20. století. Poučení z neoklasické teorie autor vidí v přejímání lineárního programování, produkční funkce a marginální analýzy.

Navrhovaná osnova (při zadání práce) byla dodržena jen rámcově - místo na současnou ekonomickou teorii je pozornost zaměřena na ekonomické myšlení v poúnorovém Československu a na úlohu časopisu Politická ekonomie (1953 – 1970).

Téma vyžaduje velmi dobrou orientaci v dějinách ekonomických teorií a jen dílčím způsobem souvisí s rozsahem výuky ekonomické teorie vyučované v rámci sociologicko-ekonomických studií.

KONCEPČNÍ STRÁNKA PRÁCE

Má práce jasně formulovaný záměr, cíl, výzkumnou otázku a odpovídají jim závěry?

Hlavním cílem práce je „analyzovat československý ekonomický diskurs, a to optikou časopisu Politická ekonomie“. (str. 4) Jeho splnění vychází z analýzy první fáze sporu dvou Cambridgí o kapitál, která zpochybnila koherentnost produkční funkce, a autora nasměřovala k problematice teorie hodnoty. Druhá část práce je věnována průběhu této debaty do ekonomického myšlení v Československu. Ekonomická teorie je zde prezentována v podobě určitých normativních zásad, které umožňují obhajobu určitého ekonomického systému. Podpora matematických metod (jako čisté teorie) byla vnímána v ČSSR jako čistě formální struktura bez vztahu k ekonomickým problémům. V ekonomickém myšlení tehdy často platilo, že způsob, jakým se díváme na věci, lze obtížně odlišit od toho, jak chceme věci vidět.

V práci není stanovena výzkumná otázka. Autor sleduje, kdo a o čem psal, a proto má práce podobu přehledu ekonomů, kteří prokázali znalost neoklasické teorie. Za pozitivum práce lze považovat problémový výklad některých otázek, například u Budínové (str. 23) a Kotulana (str. 25).

Má práce adekvátně stanovenou a jasně vyloženou metodu a postup řešení?

Metoda snad vyplývá z obsahu práce – komparace dvou teoretických přístupů a průnik jedné teorie do druhé (to byl sen řady ekonomů v Československu). Východiskem jsou rozdílné náhledy na vymezení pojmu kapitál, kde ale není uveden názor autora. Při výkladu neoklasického pojetí kapitálu je zdůrazněna neoklasická teorie ceny a hodnoty, na kterou navazuje přístup klasické ekonomie (z hlediska historického vývoje je to obráceně) a spor dvou

Cambridgi. Odras neoklasického myšlení v českém ekonomickém myšlení je obsahem druhé části práce. Prezentované názory sjednocuje výklad teorie hodnoty, která je aplikována do hospodářské reality.

Jsou jednotlivé části práce (zejm. teoretická a empirická) vyvážené a vhodně propojené, vytváří text konzistentní celek?

Logika výkladu: kapitál – teorie hodnoty/výrobní faktor – produkční funkce → pojetí hodnoty u Marxe – neoklasická teorie hodnoty, tvoří rámec, který není vždy dodržen. Čtenář přesto může chápat práci jako celek. Otázkou je, jak bude vnímat, že výklad nekončí uvedením konkrétního průniku obou teorií v podobě nějakého podnětu pro hospodářskou politiku (což byla příčina poptávky po neoklasické teorii).

Jsou argumentace a text práce a vystavěny logicky, jasně, srozumitelně? Má práce přehlednou strukturu?

Text práce má naznačenou logiku (viz předchozí odstavec), ale je nevyvážený (zkratkovitý) z hlediska argumentace. Problémem je použití pramenů při argumentaci (dominují parafráze). Například na straně 15 je konstatováno, že „Spor dvou Cambridgi lze tedy částečně chápat i jako snahu o rehabilitaci marxismu vůči neoklasické teorii.“ V této souvislosti je poukázáno na tzv. transformační problém na základě převzaté argumentace (Dooley, 2005), aniž by zde uveden názor K. Marxe. Dokonce ani v pramenech není Marx uveden jako autor.

OBSAH PRÁCE

Hodnocení kvality teoretické části práce (relevance k tématu a záměru práce, šíře a hloubka, vhléd autora do problematiky, samostatnost, originalita zpracování,...).

Bakalářská práce nemá požadovanou formu, protože není rozdělena na teoretickou a analytickou část. Z hlediska předmětu práce to není podstatný nedostatek. Významnějším problémem jsou vlastní názory autora, protože výklad vede jakoby z pozadí. Názory sice nekomentuje, ale jejich výběr prokazuje, že se v problematice dobře orientuje. Pravděpodobně náročnější způsob výkladu přesahuje možnosti bakalářské práce.

Při vymezení kapitálu jako teoretického problému (3. kapitola) vychází kolega Hartman z učebnice N. G. Mankiwa (1998). Vzhledem k časovému úseku „sporu“ by bylo vhodnější zmínit se o teoriích kapitálu, které ekonomové prezentovali do tohoto období. Například A. Smith klade důraz na akumulaci kapitálu, kterou považuje za klíč k bohatství národa. Teorie hodnoty by potom logicky záramovala výklad. Na tzv. transformační problém a teorii ceny neoklasické ekonomie by navázala neoklasická produkční funkce a spor dvou Cambridgi.

Hodnocení kvality empirické části práce (adekvátnost použitých metod a postupů vzhledem k cíli práce, správnost aplikace metod a postupů, prezentace a interpretace výsledků,...).

Hodnocení diskuse a závěrů práce (soulad interpretací a závěrů s výsledky empirických analýz, provedení diskuse závěrů, snaha o vysvětlení závěrů a jejich argumentace, zodpovězení výzkumných otázek, naplnění cílů práce).

Popis ekonomického myšlení v pounorovém Československu (4. kapitola) je nosnou částí práce. Autor zde srozumitelně uvádí jeho vývoj a přihlíží k jeho historické podmíněnosti. Průnik neoklasických názorů do českého ekonomického myšlení je komentován, ale ne vždy přesně.

Například, „Sraffiánský systém má podle ní (J. Robinsonová) praktické využití při vytváření nové soustavy cen v socialismu.“ (str. 24) V zmíněné studii Hodnota a cena J. Robinsonová ale uvádí odlišné tvrzení. „Systém výrobních cen (jak byl vytvořen Sraffou) je stylizovaným obrazem konkurenčního kapitalismu. Nečiní si nárok být ideálním nebo racionálním systémem, který by se měl napodobovat v režimu socialistického blahobytu.“ /Sraffa, P.: (1970) Výroba zboží pomocí zboží, str. 183/

FORMÁLNÍ ASPEKTY PRÁCE

Hodnocení naplnění kritérií odborného textu (rozsah práce (BP 72-126 tis. znaků, DP 108-162 tis. znaků) citační normy, odkazy, popis datových zdrojů, jasnost odlišení myšlenek autora od převzatých, seznam literatury atd.)

Po formální stránce práce splňuje požadované náležitosti. Odlišení převzatých názorů a myšlenek autora je skryto ve struktuře práce, respektive v řazení prezentovaných názorů.

Hodnocení vhodnosti a úplnosti využití informačních zdrojů (literární prameny, databáze, zahraniční literatura, datové zdroje,...)

Využité prameny odpovídají odborné úrovni práce.

Hodnocení jazykové, stylistické a grafické úrovně práce (grafická úprava, členění textu, označení příloh, zpracování tabulek, grafů, schémat atp.)

Bez připomínek. Odpovídá požadavkům kladeným na bakalářské práce.

Další poznámky

Hodnocená práce byla konzultována s vedoucím práce pouze při jejím zadání. **Vlastní text práce je dílem jen kolegy Hartmana.**

Celkové hodnocení práce

Bakalářskou práce Z. Hartmana doporučuji k ústní obhajobě.

Otázky a náměty k obhajobě

- Uveďte základní teorie (skupiny názorů) vysvětlující kapitál, které ekonomové formulovali do vzniku makroekonomie.
- Vysvětlíte tzv. transformační problém a názory na jeho řešení.
- Na straně 15 a 16 uvádíte, že by „ekonomové reálného socialismu mohli pomýlenost buržoazních ekonomů a přednosti Marxova učení demonstrovat také poukazem na teoretické přednosti Marxovy (respektive Sraffovy) teorie hodnoty oproti teorii hodnoty neoklasické. Otázka ovšem je, zda tomu tak skutečně bylo.“ Tak jak to bylo?

Datum: 20. 1. 2022

Podpis: